

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมีสถาบันที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองของคนไทยประกอบด้วย ๓ สถาบันคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา ชาวไทยโดยส่วนมากได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนาน พระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัยพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ ธรรมะ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยประชาชนชาวไทยกว่าร้อยละ ๙๕ นับถือศาสนาพุทธแม้ว่าจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาจะมาจากประเทศอินเดียก็ตามแต่ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมาพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ทั่วไปในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวคำสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกยุคทุกสมัยมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ มีเหตุ มีผลที่มวลมนุษยชาติสามารถยอมรับและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงสร้างความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์^๑ ในสมัยพุทธกาลระบบการปกครองของคณะสงฆ์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงมอบพระราชอำนาจของพระองค์ให้กับคณะสงฆ์คือ กลุ่มพระภิกษุทั้งหมดมิใช่มอบพระราชอำนาจให้กับภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการโดยให้คณะสงฆ์เป็นผู้ปกครองตนเอง อนึ่งพระพุทธเจ้าทรงเห็นความสำคัญของปัจเจกบุคคลแต่ละบุคคลแม้จะรวมกันเป็นคณะสงฆ์ แต่ก็ยังให้อิสราภาพเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติ ฝึกฝนตนเพื่อให้ถึงเป้าหมายทางพระพุทธศาสนา โดยพระองค์ทรงวางกรอบแห่งพระธรรมวินัยเอาไว้และคอยชี้แนะในหลักการ แต่จะไม่คอยควบคุมหรือตรวจสอบ เพื่อกดขี่บังคับเอาผลประโยชน์จากผู้ใต้ปกครอง แต่จะให้ประโยชน์ตลอดไปถึงการให้สิทธิในการตรวจสอบตัวเองด้วยตัวเองของบุคคลนั้นๆแทน ทั้งนี้มีพระธรรมวินัยเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่องค์กรสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ทรงบัญญัติเอาไว้ ระบอบการปกครองสมัยพุทธกาลเช่นนี้ตามหลักพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยยึดหลักธรรมาธิปไตยในการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ พระพุทธองค์เป็นผู้จัดตั้งรูปแบบการพัฒนาเป็นสังคมต้นแบบ จัดระเบียบการอยู่ร่วมกันภายในคณะสงฆ์ด้วยระบบคุณธรรม พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่ มีความสำคัญในการปกครองของคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมายให้สนองงานตามกฎหมายเถรสมาคม

การบริหารการพัฒนาวัด จึงเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการและบุคคลที่เกี่ยวข้องพระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), หัวใจพระพุทธศาสนา ศาสนาคือสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๕.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไป ก็ด้วยการอาศัย พระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพ เลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบต่อไป พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทสำคัญเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ มีบทบาทในการพัฒนาบุคคล การพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์ การพัฒนา การเงิน การพัฒนาการจัดการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากที่ได้รับความเดือดร้อน จนกระทั่งการช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม^๒ การขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นและสำคัญที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นที่พึงของสังคมได้ ฉะนั้น การทำงานจึงต้องอาศัยการดำเนินการเป็นองค์การ ในรูปแบบขององค์การ แม้ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ไม่ได้พำนักอาศัยอยู่ประจำที่โดยได้จาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมศาสนาให้กว้างขวางออกไปเพื่อเป็นการยังประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มาก

พระสังฆาธิการ จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการบริหารวัด ซึ่งมีความสอดคล้องตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กล่าวถึงพระมหาเถรสมาคมในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ประเภทคือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก จึงเป็นการปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้หลักการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” การบริหารการจัดการในองค์กรของสงฆ์เอง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการบริหารจัดการในทุกๆ ด้านร่วมกับคณะพระสังฆาธิการ ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมากแม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินการตามนโยบายหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เดียวกัน กรมศาสนาซึ่งได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการได้แนวคิดแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เพื่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามยุคตามสมัยแต่ในทางปฏิบัติจริงดูเหมือนจะยังมีปัญหาอยู่

จากสภาพปัญหาในปัจจุบัน วัดเป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณกาล จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ มีหน้าที่ดูแลควบคุมความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาวัด หากวัดใดมีเจ้าอาวาสที่มีความรู้ความสามารถทางการบริหารจัดการก็สามารถทำให้การดำเนินงานของวัดเกิดประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากเจ้าอาวาสขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัด ก็จะทำให้วัดนั้นขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน จากการศึกษาเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ พบว่า เกิดปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมีงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการ

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๘๗.

ประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการไม่ค่อยเรียบร้อยเป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัดคือการขาดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัดและขัดแย้งกัน ปัญหาเรื่องของอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยคณะ กิจวัตรของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติกรยังขาดตกบกพร่อง ผู้นำยังไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร รวมถึงเจ้าคณะจังหวัดส่วนใหญ่มีหน้าที่ความรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่ ไม่มีคณะทำงาน หรือมีองค์กรมารองรับเพื่อการสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง ในเรื่องเดียวกันนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียว เกิดการรวมศูนย์อำนาจของการบริหารการปกครองเช่นนี้ อาจเกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้กิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ เพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลยิ่งยาก อีกทั้งบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการก็มีภาระงานที่ค่อนข้างมาก รวมถึงไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ จึงทำให้ปัจจุบันเกิดปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระภิกษุ สามเณรตามมา^๓ อีกทั้งความสามารถบริหารพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมีจำนวนน้อย สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการวัดของตนให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปพระสังฆาธิการไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ถึงวิธีการทางการพัฒนาการแนวใหม่ ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการหรือจากการศึกษาภาคปฏิบัติจริง ด้วยเหตุนี้ วัดทั้งหลายจึงไม่สามารถดึงความสนใจให้คนรุ่นใหม่เข้าวัดปฏิบัติธรรม นอกจากนั้น พระสงฆ์ไม่มีศักยภาพในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมวัดและชุมชนได้เต็มความสามารถเมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าหากปล่อยไว้วัดมีสภาพเช่นนี้ต่อไป บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนและสังคมไทยจะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ และไม่สามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปได้

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาการพัฒนาการบริหารวัดอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ เพราะ วัดถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ เพื่อศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนาวัด เพื่อศึกษารูปแบบพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ให้มีประสิทธิภาพ ผลจากวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารการพัฒนาวัดให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรือง รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนต่อไป

^๓ กองแผนงาน กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารวัด

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ให้มีประสิทธิภาพ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารวัดเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ให้มีประสิทธิภาพควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยศึกษาประเด็นประสิทธิภาพการพัฒนาการบริหารวัดในด้านต่างๆ ดังนี้ (๑) การวางแผน (๒) การจัดองค์การ (๓) การสั่งการ (๔) การประสานงาน (๕) การควบคุมงาน ในการพัฒนาการบริหารวัด

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ๑. อายุ ๒. ตำแหน่งหน้าที่ ๓. การศึกษาบาลี ๔. การศึกษาสามัญ

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ คือ (๑) การวางแผน (๒) การจัดองค์การ (๓) การสั่งการ (๔) การประสานงาน (๕) การควบคุมงาน ในการพัฒนาการบริหารวัด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด คือ ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ คือ พระสังฆาธิการระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด ในพื้นที่ เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด คือ ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน โดยผู้วิจัยได้จากประชากรทั้งสิ้น ๑,๔๖๙ รูป

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนาวัด ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาประจำจังหวัด จังหวัดละ ๕ รูป/คน รวมทั้งหมด ๒๕ รูป/คน

๓) และข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณารูปแบบการบริหารการพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ โดยการสนทนา Focus Group จากผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารและการพัฒนาวัด ๑๐ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารงาน หมายถึง ภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่จะใช้ความรู้ ความสามารถในการทำงานคณะสงฆ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามบทบาท โดยการวางแผน จัดองค์กร สั่งการ และการควบคุม

การบริหารวัด หมายถึง ภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต้องดูแล รักษาซ่อมแซม การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุที่มีอยู่ในวัดจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติ

การบริหารคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ในการปฏิบัติตามพระวินัย กฎเถรสมาคม ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง มติของมหาเถรสมาคม

การพัฒนาวัด หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรืองการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการภายในวัดเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ที่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่เกณฑ์คุณภาพและเวลาที่ทางวัดและทางเถรสมาคมได้กำหนดไว้

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ไทย นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไปจนถึงเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖

เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ หมายถึง พื้นที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ มีเจ้าคณะภาค ๖ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาวัด ประกอบด้วยพื้นที่จำนวน ๕ จังหวัด ประกอบด้วย ๑) จังหวัดลำปาง ๒) จังหวัดเชียงราย ๓) จังหวัดพะเยา ๔) จังหวัดแพร่ และ ๕) จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาการบริหารวัด หมายถึง ลักษณะการบริหารงานของคณะสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการวางแผน (๒) ด้านการจัดองค์กร (๓) ด้านการสั่งการ (๔) ด้านการประสานงาน (๕) ด้านการควบคุม

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของการพัฒนาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖

๑.๖.๒ ทำให้ทราบหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารวัด

๑.๖.๓ ทำให้ทราบรูปแบบพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ให้มีประสิทธิภาพ

๑.๖.๔ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศการบริหารการพัฒนาวัดให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัดในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนต่อไป